

Rekonstrukció

Az eltűnt Tabán emlékezete

Tudományos Diákköri Konferencia szekció-kíírás
BME Építészmérnöki Kar
Középülettervezési Tanszék
Építészet és emlékezet Stúdió
TDK 2024

kör.ép
BME
KÖZÉPÜLETTERVEZÉSI
TANSZÉK

BEVEZETŐ

"Mert szomorúság kell nektek keretül

Azért mondom nektek, Tabán-barátok és Tabán-síratok, nem a Tabánt szerettétek ti, hanem a saját fiatalságotokat és azt a kedves, könnyűlábú szökét, barnát vagy feketét, akivel órák hosszat bolyongtatok a nyomorúságos házak között, a rosszul kövezett síkátorokon és nyaktörő lépcsőkön anélkül, hogy elfáradtatok volna. – Hogy miért éppen a Tabánba mentetek? Hát miért kószáltok folyton a régi temetőkben? Mert szomorúság kell nektek keretül. Mert annyi feleslegetek van fiatalságból, örömből, szeretetből, hogy adnotok kell, ajándékoznotok. Gazdagok vagytok és bedőlt házakra, elhagyott temetőkre szórjátok az aranyat. Varázslók vagytok, mert nem csak magatokkal, hanem az egész világgal elhitettétek, hogy az elhagyatott temetők szépek, nyájasak, vidámak, hogy a földbe sülyedt nyomortanyák romantikusak, kedvesek, hangulatosak."

*Hámos György: Tabán – Emlékezés egy eltűnt városrészről
(Új idők, 1935)*

A Középülettervezési Tanszék építészet és emlékezet viszonyára fókuszáló stúdiója 2024 őszére tematikus Tudományos Diákköri Konferencia szekciót hirdet meg az érdeklődő hallgatók részére.

A TDK szekció kiírás középpontjában a budapesti Tabán eltűnt városrésze, az egykori városrész sűrű városi szövetének emlékezete áll. Az emlékezés és a rekonstrukció témaköreit boncolgatva azt vizsgáljuk, milyen alternatív, kísérleti eszközökkel rekonstruálható a Tabán egyedülálló atmoszférája – a budai Várban folyó építkezések tapasztalatainak egyfajta ellentétpárjaként, a Várral szemközt tabáni domboldalon – a rekonstrukciónak milyen érzékeny, kortárs lehetőségei tárhatók fel. A budapesti "Montmarte"-ként is hivatkozott negyed történetének megismerésével, az egykori különleges téri helyzetek felfedezésével, valamint a bőséggel rendelkezésre álló térképészeti és képi anyag feldolgozásával olyan alkotásokat várunk, amelyek elemi erővel, de nem nosztalgikusan, hanem kritikai nézőpontból képesek megidézni a negyed hangulatát.

kép (borító): kilátás a Harkály utcától 1928 (Fortepan / Sütő János)
kép: Daruk a Budai Várban a Pénzügyminisztérium rekonstrukciójánál
(forrás/kép: Építészfórum/Gulyás Attila)

TERVEZÉSI HELYSZÍN

A Tabán legmeghatározóbb kultúrtörténeti korszaka, bár története jóval messzebbre nyúlik vissza az időben, a 19-20. század fordulója, amikor a városrész identitását festőien kanyargó utcái, sűrű, városias beépítése, borozói és vendéglői határozták meg. A romantikus negyed híres volt és hírhedt, telí ellentmondásokkal. A sokszor szegényes házakat, a csatornázatlan utcákat, a területen átfutó Ördög-árok áradásai sem kímélték.

A Tabán házeit 1933-36 között bontották le, a helyükre elgondolt ambiciózus városépítészeti tervek azonban a második világháború miatt sosem valósultak meg, és a terület csak a 60-as években alakult a ma is ismert közparkká.

A Tabán történetéhez természetesen nem pusztán az eltűnt városrész, hanem a bontás óta eltelt idő során ráakódott további rétegek is hozzátartoznak: gondolhatunk itt a harmincas évek közepének a hegyoldal beépítését vizsgáló pályázati terveire és urbanisztikai vízióira, vagy az 1968-tól itt megrendezett Tabán-fesztivál hagyományára.

A negyed történetét 2002-től 10 éven keresztül a rövid életű Tabán helytörténeti gyűjtemény (Tabán Múzeum, Döbrentei utca 9.) mutatta be. Legutóbb Beliczai Bea szerkesztésében jelent meg könyv a városrészről, a "Tabán - fényképek, történetek" című vaskos kötet archív fotók és korabeli szövegtöredékek párosításával eleveníti fel a Tabán hangulatát.

kép: A Tabán térképe Budapest kataszteri térképsorozatából - XIX. század
(forrás: maps.arcanum.com)

kép: A Tabán légi fotója 1944-ben (forrás: Fortepan/Magyar Királyi Honvéd Légierő)

TERVEZÉSI FELADAT

A TDK kiírás célja a Tabán múltjának feltárása, megismerése, az egykori atmoszféra megidézése, és kísérleti rekonstrukciója – rekonstrukció alatt nem visszaépítést, hanem a város emlékezetének bemutatását értjük.

A kötetlen kiírás elsősorban persze konkrét építészeti, tájépítészeti beavatkozást vár. A beavatkozás azonban lehet közösségi esemény, időszakos alkotás, ideiglenes installáció, tájépítészeti átalakítás, emlékmű, építmény, urbanisztikai rendezés vagy akár új épület is. Az alkotók foglalkozhatnak a Tabán teljes egykori területével, vagy annak pusztán egyetlen kiemelten fontosnak tűnő részével (pl. peremével, konkrét akcióterülettel, kiemelt pontokkal).

Akármilyen léptékben, műfajban is jön létre a javasolt beavatkozás, a kiírás tervezési fókuszú, így a beavatkozás léptéknek megfelelő kifejtése, részletezése, ábrázolása és tervekben való dokumentálása (a tervek kidolgozottsága, érthetősége, sőt, megvalósíthatósága is bírálati szempont).

kép: Gellérthegyű kilátás a Tabán és a Széchenyi Lánchíd felé 1925
(forrás: Fortepan / Jurányi Attila)

kép: Gellérthegyű kilátás a Tabán és a Széchenyi Lánchíd felé 2024
(fotó: Laczka Áron)

Részletezett tervezési program meghatározása helyett a hallgatók, hallgatói csapatok átfogó javaslatait várjuk az alábbi gondolatindító kérdések mentén:

- Hogyan reagálhat a tervezett beavatkozás egyszerre a Tabán eltűnt történeti rétegeire és szolgálhatja a mai, megváltozott rekreációs használatot?
- A Tabán múltjának mely rétegei tárhatóak fel és mutathatóak meg a területen? Épp a rétegzettség vagy egy konkrét korok lenyomata kerül a fókuszba?
- Létezik-e olyan inspiráló új használat, funkció, amely a történeti rétegek bemutatásával megfér, vagy avval szinergikus viszonyba hozható?
- Mi lehetett a Tabán egykori beépítésének értéke, essenciája?
- Milyen karakterisztikus tulajdonságok és rétegek bemutatására fókuszál a beavatkozás (beépítési sűrűség, térarányok, spontán épülő városszövet formagazdagsága, írásos és képi források, társadalmi és szociológiai háttér, személyes történetek és közösségi emlékezet, kulturális rétegek)?
- Milyen építészeti eszközökkel lehet arányos ráfordítással megvalósítható, de a Tabán mai képét átlényegítő beavatkozást létrehozni?
- Miért lehet szükség valós, fizikai beavatkozásra a virtuális rekonstrukciós lehetőségek korában?
- Mik a Tabán határai, hol kezdődik a Tabán? Mik a beavatkozás határai?
- Hogyan viszonyul a beavatkozás a történeti hűség, hitelesség, híhetőség műemlékvédelmi szempontjaihoz?
- Honnan, hol, mikor, meddig, kik számára látható a tervezett beavatkozás?

kép: A Tabán utcái (képek forrása: Fortepan)
kép: Bernd és Hilla Becher: Gravel Plants 1988-2001
(kép: Bernd and Hilla Becher, The Walther Collection)

MAKETT, MINT KIEMELT MÉDIUM

A TDK kiírás szinte egyetlen konkrét megkötése az, hogy a dolgozathoz igényes kivitelezésű, nagy méretű makett, makettek (vagy akár kisebb makettek-ből álló gyűjtemény / szekvencia / sorozat) készüljenek. A makettek anyagára, léptékére, műfajára (relief, metszet-makett, dioráma, helyszíni installáció stb.) vonatkozó kikötés azonban nincs, de kivitelezésüknél fontos szempont lehet, hogy igényes kiállítási tárgyként, művészeti alkotásként is megállják a helyüket. A makettek dokumentálása és nyersanyagként további manipulálása (befotózás, képi anyag továbbdolgozása, belerajzolás, makettfotók animálása, stb.) szintén a feladat része lehet.

AZ ALKOTÓI MUNKA LEHETSÉGES ELMÉLETI HÁTTERE

Az alkotói feladathoz könnyen kapcsolhatók további, a tervezést segítő, támogató, kiegészítő elméleti kutatási témák. A teljesség igénye nélkül, csak példaként:

- a Tabán beépítésének és eltűnésének története
- korábbi történeti illetve beépítési rétegek megjelenítése városi köztéri helyzetekben
- a rekonstrukció absztrakt és konkrét gyakorlatai kortárs beavatkozások vizsgálatával
- táj és emlékezet – tájépítészeti léptékű emlékművek

kép: Cretto di Burri – Alberto Burri 1984-1989 (kép: Atelier XYZ)

LEADANDÓ MUNKARÉSZEK

Formai követelmények:

- 1 db A1 tábló digitálisan és nyomtatott, 3 mm vastag habkartonra kasírozott formátumban a kutatás és a terv kivonatáról
- vetített prezentáció, a kutatás és a terv ismertetése
- a terv anyagának kivonata a szöveges részekkel összefűzött füzetben és digitálisan (tetszőleges méretben)
- nagyléptékű makett, vagy makettek sorozata

Az absztrakthoz leadott melléklet javasolt tartalma:

- a leendő TDK munka koncepciója, kulcsszava (akár több alternatíva)
- háttérkutatás dokumentálása
- munkaközi kísérleti makettek fotói

MELLÉKLETEK

Az alábbi mellékletek letölthetők a "TDK Közép 3+1" Teams csoportban (kód: kkp4vcw):

- 01 Archív fotók
- 02 Történeti térképek
- 03 Alaptérkép és geodézia
- 04 Digitálisan elérhető források és irodalom

képek: A Tabán 1875 és 1900 között valamint a Tabán 2022-ben (forrás: Tabán – fényképek, történetek. Bellibro, Budapest 2022)

AJÁNLOTT IRODALOM ÉS LINKEK:

Beliczai Bea (szerk.): Tabán - Fényképek, történetek. Bellibro, Budapest 2022

[Fortepan találatai "Tabán" keresőszóra](#)

Zórád Ernő: Tabán - Egy eltűnt városrész. Táltos, Budapest 1983

[Kardos Bálint Ferenc, Schild Beáta Dorottya: Vigalmi negyedből parkrendszer. \(4D 52. szám 2019\)](#)

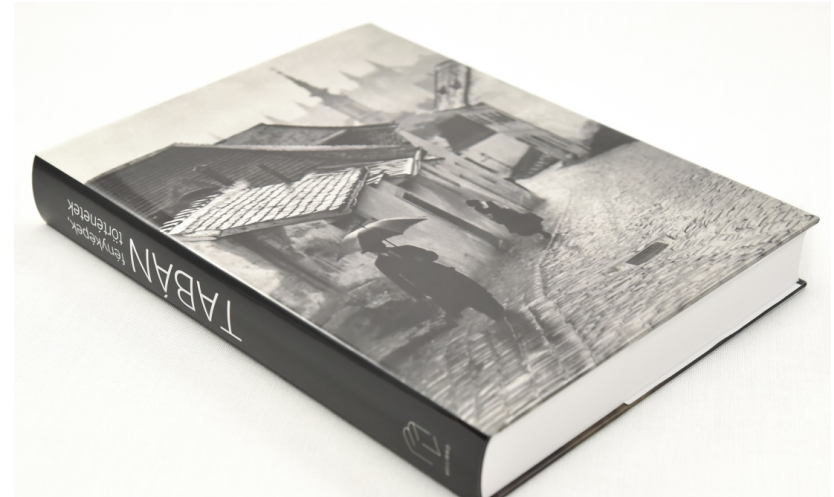
[Saly Noémi: A Tabán tündöklése és bukása. Mindenki Akadémiája, MTVA 2018.](#)

[Archív anyagok a Tabánról a Tabán Anno Fotótárban.](#)

Lichtmann Győző: Tabán és Budapest fürdőváros - a Tabán szabályozási tervpályázatára beérkezett tervek. Merkantil, Budapest 1934

Végyváry Annamária (szerk.): Adalékok a Tabán történetéhez. Budapesti Városvédő Egyesület, Budapest 2000

kép: "Tabán - fényképek, történetek" c. könyv
kép: Szarvas tér, szemben a Görög utca 1923 (Fortepan / Sütő János)

KIEGÉSZÍTŐ PROGRAMOK, A HELYSZÍN BEJÁRÁSA

A szekció kiírásához kapcsolódóan a tavaszi félév vizsgaidőszakában, illetve az őszi félév elején az alkotást segítő, támogató programokat szervezünk – ezeket a programokat a Középülettervezési Tanszék honlapján hirdetjük, de az online jelentkezési felületen érdeklődőket e-mailben is értesítjük. A tervezési területen a jelentkezők számára közös bejárást szervezünk.

BÍRÁLÓ BIZOTTSÁG

Macalík Arnold

építész
Mossfern, Kolozsvár

Biri Balázs

építész
[Hetedik Műterem](#)

Major Zoltán

építész
[Partizan Architecture](#)

Pelle Zita

építész
[Studio BMPZ](#)

kép: A beszakadt boltozat felett beomlott házak – 1875 – Klösz György felvétele
kép: Bontásból maradt ajtók, ablakok a Tabán határánál lévő Szent János utcában – 1933 körül

ÜTEMEZÉS

01	Tanszéki TDK-témák meghirdetése, Építészmérnöki Kari TDK évindító előadás	2024. április 17. 17:00
02	Tanszéki TDK-témák bemutató előadása	2024. április 29. 13:20 – K275
03	vezetett városi séta a Tabánban	2024. június
04	meghívott előadók előadásai a kiíráshoz kötődően	2024. szeptember
05	hallgatók jelentkezése TDK Konferenciára (absztrakt beadásával)	2024. szeptember vége
06	TDK dolgozatok beadása	2024. október vége
07	TDK Konferencia, dolgozatok és pályaművek bemutatása Bíráló Bizottsági tagok jelenlétében, értékelés, eredményhirdetés	2024. november

Témavezetőnek választható elsősorban a tanszéki bármely oktatója, meghívott oktatója és doktorandusza (de a Kar bármelyik tervezést oktató oktatója is felkérhető)! Bármilyen felmerülő kérdés esetén a pályázat teljes ideje alatt Kronaveter Péter DLA egyetemi adjunktustól, a tanszék TDK-felelősétől tudtok kérdezni e-mailben (kronavetter.peter@epk.bme.hu)! A hallgatói kérdésekre adott válaszokról minden pályázót egyaránt értesítünk.

A Középülettervezési Tanszék által meghirdetett TDK-szekciókhoz a kapcsolattartás megkönnyítésére online jelentkezési listát ([TDK Középjelentkezés 2024](#)) hoztunk létre az érdeklődők számára. Kérjük, itt jelentkezettek mielőbb, kapcsolatfelvétel céljából, de személyesen keressétek a választott konzulenszt is.

A kiírás mellékletei megtalálhatók a "TDK Közép 3+1" Teams csoportban (kód: kkp4vcw). A Középülettervezési Tanszék őszi 3+1 TDK szekciójáról részletes tájékoztató előadást tartunk 2024. április 29. hétfőn, 13.20-tól, a Tervezőmódszertan előadás keretein belül, a K275 teremben.

Budapest, 2024. április 22.

Kép: Gordon Matta-Clark: *Conical Intersect* 1975